

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

CZU 342.565.2.033(4)

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2024-5-2

Bzova Laura,

*PhD în drept, asistent univ. dr., Facultatea de drept,
Universitatea națională din Cernăuți în numele lui Iurii Fedkovaci
ORCID ID: 0000-0003-3143-4904
Scopus ID: 58298157200*

Vlasiuc Eugen,

*student la Facultatea de Drept din cadrul
Universității Naționale din Cernăuți*

DOCTRINA ENGLEZĂ A ARGUMENTAȚIEI JUDICIARE ȘI UTILIZAREA JURISPRUDENȚEI COMPARATE

În condițiile actuale de dezvoltare a doctrinei și practicii constituționalismului, obiectivate de procesele de modernizare constituțională și de transformare a instituțiilor constituționale și juridice, un studiu cuprinzător al validității hotărârilor judecătorești reprezintă una dintre sarcinile primordiale atât pentru doctrina dreptului constituțional, cât și pentru teoria dreptului. Sarcina de a administra justiția în conformitate cu legea poate uneori să necesite, în special, ca aceste judecăți de valoare inerente ordinii constituționale, dar care nu sunt exprimate sau sunt exprimate doar imperfect în cele mai recente texte de lege, să fie dezvăluite și îndeplinite în deciziile actuale – în procesul de justificare a deciziei relevante. În prezent, este necesar ca raționamentul juridic să fie studiat științific în forma sa, analiza principală fiind conținutul de fond al argumentării, cu respectarea moralității, având în vedere provocările constante din cadrul procedurilor constituționale și cerința de gândire critică din partea judecătorului în aplicarea justiției sociale.

Hotărârile judecătorești reprezintă cel mai important rezultat în sistemul de justiție. Interesul pentru cercetarea care stă la baza acestor decizii a crescut considerabil. În principal, teoriile raționamentului juridic care au fost dezvoltate începând cu a doua jumătate a secolului XX sunt cele care se aventurează în studiul raționamentului judiciar. În aceste teorii, distincția dintre un caz ușor și un caz greu este fundamentală. În această lucrare, luăm în considerare această distincție, dar un tip diferit de caz. Judecătorul, departe de a fi logic și de a aplica așa-numita „rațiune practică”, este de fapt o ființă umană failibilă, limitată și, mai presus de toate, conștientă de încălcarea nu numai a valorilor juridice, ci și a valorilor morale din societățile noastre.

Cuvinte-cheie: argumentarea juridică, hotărâri judecătorești, raționament, jurisprudența comparată.

Bzova L., Vlasiuc Ye. English doctrine of judicial argument and the use of comparative jurisprudence

In the current conditions of development of the doctrine and practice of constitutionalism, objectified by the processes of constitutional modernization and transformation of constitutional and legal institutions, a comprehensive study of the validity of judicial decisions is one of the primary tasks for both the doctrine of constitutional law and legal theory. The task of administering justice in accordance with the law may sometimes require, in particular, that those value judgments inherent in the constitutional order, but not expressed or only imperfectly expressed in the most recent legal texts, be revealed and fulfilled in actual decisions – in the process of justifying the relevant decision. At present, it is necessary to study legal reasoning scientifically in its form, the main analysis being the substantive content of the argument, with respect for morality, given the constant challenges in constitutional proceedings and the requirement of critical thinking on the part of the judge in the application of social justice.

Court rulings are the most important outcome in the justice system. Interest in the research behind these decisions has grown considerably. It is mainly the theories of legal reasoning that have been developed since the second half of the 20th century that venture into the study of judicial reasoning. In these theories, the distinction between an easy case and a hard case is fundamental. In this paper, we consider this distinction, but a different type of case. The judge, far from being logical and applying so-called 'practical reason', is in fact a fallible, limited human being, and above all aware of the violation not only of legal values but also of moral values in our societies.

Key words: legal reasoning, court decisions, reasoning, comparative jurisprudence.

Бзова Л., Власюк Є. Англійська доктрина судової аргументації та використання порівняльного правознавства

У сучасних умовах розвитку доктрини і практики конституціоналізму, об'єктивованих процесами конституційної модернізації та трансформації конституційно-правових інститутів, комплексне дослідження обґрунтованості судових рішень є одним із першочергових завдань як доктрини конституційного права, так і теорії права. Завдання здійснення правосуддя відповідно до закону іноді може вимагати, зокрема, щоб ті ціннісні судження, які притаманні конституційному ладу, але не виражені або лише недосконало виражені в новітніх правових текстах, були виявлені та реалізовані в реальних рішеннях – у процесі обґрунтування відповідного рішення. Наразі необхідним є наукове вивчення юридичної аргументації у її формі, основним аналізом якої є предметний зміст аргументу, з дотриманням моралі, з огляду на постійні виклики у конституційному судочинстві та вимогу критичного мислення з боку судді при застосуванні соціальної справедливості.

Судові рішення є найважливішим результатом у системі правосуддя. Інтерес до досліджень, що стоять за цими рішеннями, значно зріс. Вивчення судової аргументації здійснюється переважно в рамках теорій юридичної аргументації, які були розроблені з другої половини 20-го століття. У цих теоріях відмінність між легкою та складною справою є фундаментальною. У цій статті ми розглядаємо цю відмінність, але на прикладі іншого типу справ. Суддя, далекий від логіки і застосовуючи так званий «практичний розум», насправді є помилковою, обмеженою людиною і, перш за все, усвідомлює порушення не тільки правових, а й моральних цінностей у наших суспільствах.

Ключові слова: юридична аргументація, судові рішення, аргументація, порівняльне правознавство.

Relevanța problemei. De-a lungul vieții noastre, luarea deciziilor devine o rutină. Cele mai multe dintre ele, fiind propriile noastre decizii, nu sunt contestate. Problema apare atunci când aceste decizii sunt luate dintr-o poziție de rang superior celei a unui cetățean obișnuit. În sistemele juridice contemporane, cerința ca organele de executare să indice de a motiva o decizie din partea organelor care aplică legea este o cerință care decurge din însuși sistemului juridic. Spre deosebire de deciziile noastre, unde justificarea unei decizii este necesară doar în anumite cazuri.

Situațiile decizionale care necesită argumente juridice mai elaborate din punct de vedere tehnic, care se regăsesc din ce în ce mai des în realități juridice marcate de prezența unor constituții cu aceste caracteristici (democrațiile constituționale sunt caracterizate și de pluralism politic, social, etnic și cultural), impun avocaților adoptarea unei perspective interne (participante) pentru a înțelege corect dreptul ca practică socială (interpretativă și argumentativă), subliniind astfel caracterul indispensabil (și nu exclusiv) al ar în analiza unui fenomen juridic.

Analiza celor mai recente cercetări și publicații. Următorii cercetători au studiat L. Alexander, E. Sherwin, F. Schauer, J. Habermas și P. Rosanvallon. Baza empirică a studiului este reprezentată de analiza jurisprudenței internaționale.

Scopul articolului este de a realiza un studiu rolului argumentării juridice în practica jurisprudenței naționale și internaționale.

Un rezumat al principalelor materiale de cercetare. Raționamentul deciziilor este influențat de principiile de drept pe care curțile constituționale le utilizează în activitatea lor [9]. În același timp, alegerea modelului sau a metodelor de argumentare a unei decizii judecătorești este importantă, deoarece sarcina principală este de a convinge destinatarul și societatea de justiția acesteia, în caz contrar, decizia nu va fi nu va fi legitimă.

În Avizul nr. 11 (2008) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, se atrage atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei cu privire la calitatea hotărârilor judecătorești, printre altele, asupra faptului că “toate hotărârile trebuie să fie motivate; motivarea hotărârii trebuie să răspundă la argumentele părților și la argumentele relevante care pot afecta soluționarea litigiului; motivarea hotărârii nu trebuie să fie neapărat lungă, fiind necesară găsirea unui echilibru adecvat între concizie și o înțelegere corectă a hotărârii; judecătorii au obligația de a motiva hotărârea” [8]. Raționamentul și analiza clară sunt cerințe de bază pentru hotărârile judecătorești și un aspect important al dreptului la un proces echitabil. Obligația judecătorilor de a-și motiva deciziile nu înseamnă că aceștia trebuie să răspundă la fiecare argument al apărării în sprijinul fiecărui motiv de apărare. Domeniul de aplicare al acestei obligații poate varia în funcție de natura deciziei. Pentru a respecta principiul unui proces echitabil, motivarea deciziei ar trebui să demonstreze că judecătorul a investigat cu adevărat toate chestiunile principale cu care a fost confruntat. Calitatea unei hotărâri judecătorești depinde în principal de calitatea motivării acesteia. O motivare adecvată este un imperativ care nu poate fi neglijat în interesul rapidității. O motivare adecvată presupune ca judecătorii să dispună de suficient timp pentru a-și pregăti deciziile.

Avizul Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni atrage atenția asupra faptului că, în conformitate cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, domeniul de aplicare preconizat al justificării depinde de diferitele argumente pe care fiecare parte le poate aduce, precum și de diferite dispoziții legale, cutume și principii doctrinare și, în plus, de diferite practici de redactare și prezentare a hotărârilor în diferite țări.

În mintea multor cercetători și juriști de drept comparat și de teorie juridică, dreptul englez a fost considerat ca ocupând un loc special în orice descriere a rolului jucat de judecători în dezvoltarea sau crearea dreptului. Într-adevăr, timp de mai multe secole, dreptul englezesc a plasat judecătoria în fruntea argumentației sale juridice, tratându-i, în faimoasele cuvinte ale lui Sir William Blackstone, ca pe niște “oracole vii”. De fapt, este de notorietate faptul că, indirect, formantul doctrinar influențează întotdeauna jurisprudența prin formarea judecătorilor. Bogăția de cunoștințe juridice dobândite de un judecător determină în mod necesar atitudinea cu care acesta își înțelege rolul și afectează, de asemenea, procesul de raționament într-o anumită cauză. Același lucru se poate spune și despre gradul de profunzime pe care un judecător, fie singur, fie cu ajutorul colaboratorilor săi, îl determină în fiecare argument, astfel încât, chiar și în absența unor citate directe, poate părea mai mult sau mai puțin evident modul în care s-a inspirat din anumite teorii sau doctrine juridice. Cu toate acestea, acest studiu nu ia în considerare citatele indirecte, deoarece se consideră că nu există instrumente științifice care să evalueze în mod obiectiv acest tip de contribuție, de unde și alegerea de a ne concentra pe citatele directe pentru a realiza o analiză verificabilă din punct de vedere științific.

Teza lui L. Alexander și E. Sherwin este declarată de la bun început foarte simplă, raționamentul juridic nu are niciun specific, este un raționament obișnuit aplicat la probleme juridice, iar cei care trebuie să decidă juridic se găsesc implicați fie în raționamente morale, fie în raționamente empirice, fie în deducția din reguli obligatorii sau chiar “serioas” [4]. L. Alexander și E. Sherwin neagă cu tărie faptul că deciziile din trecut pot determina deciziile viitoare, că sunt posibile analogiile, că principiile juridice sunt coerente din punct de vedere logic sau “atractive din punct de vedere normativ” și nu cred că o decizie juridică îl obligă pe cel care o ia să adopte modalități specifice de interpretare a textelor.

Teza lor este că, în funcție de caz, judecătoria fie raționează prin deducție – atunci când se confruntă cu reguli stabilite de alții și nu de ei înșiși -, fie stabilesc ei înșiși legea, pe baza unor judecăți morale și empirice, așa cum trebuie să facă orice legiuitor. Astfel, ei disting între două – și numai două – modele de raționament de common law (nu sunt interesați de sistemele juridice codificate). Conform primului model, pe care ei îl numesc modelul natural, instanțele sunt cele care decid asupra celei mai bune soluții, folosind raționamentul moral (echilibrul reflexiv al lui Rawls) și considerații empirice. Conform celui de-al doilea model – așa-numitul model al regulilor – cursurile iau în serios regulile folosite de cursurile anterioare și le abandonează doar dacă aceleași reguli nu oferă un răspuns. Diferența dintre cele două modele constă în modul în care sunt privite deciziile judiciare, în special cele din trecut: în primul model, acestea sunt fapte despre lumea exterioară, nu sunt obligatorii, pot fi relevante pentru că au generat așteptări în ceea ce privește consecvența și securitatea juridică, în timp ce în celălalt model, deciziile sunt surse de drept: sunt obligatorii, iar punerea lor în aplicare constă în raționamente interpretative și deductive.

Scopul lui F. Schauer nu este atât de mult de a convinge oamenii de specificitatea raționamentului juridic prin propria sa teorie, cât de a evidenția anumite aspecte ale dreptului care îl disting de toate celelalte forme de activitate bazată pe reguli. Nimic nu este mai dificil decât să distingă raționamentul juridic de oricare altul, deoarece avocații sau juriștii nu par să folosească un raționament specific pe care alte discipline sau profesii nu l-ar folosi sau nu ar putea folosi. Chiar dacă s-ar reține într-un raționament juridic faptul că se bazează pe reguli sau că derivă din reguli, ar fi dificil să i se găsească vreo originalitate, deoarece multe alte raționamente se bazează, de asemenea, pe reguli.

Afirmațiile serioase (care pot fi încă false...) că există într-adevăr ceva numit raționament juridic nu sunt afirmații că există o formă complet unică de raționament care domină dreptul, dar care nu există în altă parte. Mai degrabă, ideea este că anumite forme de raționament – poate raționamentul din reguli, poate raționamentul din precedente, poate argumentarea și poate alte forme de raționament în care atât autoritatea, cât și generalizabilitatea sunt importante – sunt prezente în drept mai des decât în alte părți pentru ca afirmația că există ceva demn de a fi numit raționament juridic să fie justificată [3].

Procesul de justificare a legii nu poate fi interzis în niciun caz. Întotdeauna este posibil să se inițieze un raționament care să ducă la pozitivarea unei norme, iar acest lucru este ceea ce metodologia subsumptivă intenționează să evite și este, de asemenea, motivul pentru care legalitatea strictă a devenit atât de relevantă în anumite domenii ale dreptului, cum ar fi dreptul administrativ, de exemplu. Obediența obligatorie este ceea ce

explică împărțirea între cazurile ușoare și cazurile dificile, ca și cum ar exista o definiție în sensul primatului acestora, ceea ce reprezintă o premisă falsă în contextul neoconstituționalismului. În caz contrar, nu ar fi posibilă universalizarea criteriilor normative care ar legitima o decizie în favoarea unei abordări apriorice care ar considera legitimă doar o decizie care nu neglijează rigiditatea structurală a normelor și nu cedează în fața aplicării principiilor, ceea ce nu este permis, deoarece, dacă ar face-o, s-ar contrazice însăși securitatea juridică. care oferă o imagine evaluativă ce determină permanența și stabilitatea sistemului, extrasă dintr-o comunitate raționalizată de principii care stau la baza deciziilor legislative.

Conform abordării științifice existente, o hotărâre judecătorească este rezonabilă dacă este luată de către instanță pe baza circumstanțelor cauzei, care sunt clarificate în mod complet și cuprinzător pe baza probelor examinate de către instanță. O hotărâre judecătorească motivată este o hotărâre judecătorească care precizează în mod corespunzător motivele pe care se bazează. Raționalitatea înseamnă o reflectare completă și cuprinzătoare în hotărârea judecătorească a motivelor care au ghidat-o în luarea deciziei, în evaluarea probelor pentru a stabili prezența sau absența circumstanțelor la care părțile au făcut referire ca bază a pretențiilor și obiecțiilor lor, indicând de ce anumite probe au fost luate în considerare sau respinse și reflectând motivele pentru poziția instanței în aplicarea normelor de drept material și procedural [1].

Într-un sistem juridic necodificat, cum ar fi common law-ul englez, jurisprudența cuprinde interpretarea legilor și crearea de jurisprudență, ambele putând deveni, la rândul lor, precedente. Întrucât judecătorii englezi au fost și rămân întotdeauna creatori de reguli, aceștia trebuie să se supună și imperativelor justiției, care sunt întărite de absența unui corp de norme statutare. Acesta este motivul pentru care, pe de o parte, judecătorii englezi au fost întotdeauna conștienți de necesitatea de a-și motiva deciziile, iar pe de altă parte, această obligație este legată de o preocupare pentru legitimare, precum și de transparență. Transparența deciziei ar trebui să reducă probabilitatea ca decizia să fie contestată, deoarece, dacă este justificată în mod corespunzător, decizia ar trebui să satisfacă nevoile și dorințele părților de a înțelege rezultatul. Transparența subliniază, de asemenea, imparțialitatea deciziei. Acesta este motivul pentru care vorbim despre reversibilitatea regulii: părțile ar trebui să poată vedea că, dacă rolurile lor ar fi inversate, decizia ar fi aceeași [5]. Transparența înseamnă, de asemenea, vizibilitate; de mult timp, cu mult înainte de intrarea în vigoare a Legii drepturilor omului din 1998, care a dus la aplicarea directă a Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în instanțele engleze, legislația engleză a făcut referire la acest frumos adagiu: “justiția nu trebuie doar să se facă dreptate, ci trebuie să fie manifestă și sigură” [10].

Pentru a obține o mai mare simplitate și claritate, judecătorii Curții de Apel și ai Curții Supreme au adoptat o procedură bine cunoscută în sistemul judiciar francez: de câțiva ani, judecătorii englezi pronunță hotărâri redactate de un judecător care vorbește în numele tuturor [8]. Pe lângă simplificarea și îmbunătățirea accesului la statul de drept, utilizarea hotărârilor judecătorești în unanimitate are și alte beneficii, deoarece permite judecătorilor să își consolideze competențele [6]. Fără îndoială, acesta este motivul pentru care sistemul judiciar francez utilizează această procedură: autoritatea unei decizii nu trebuie să fie pusă la îndoială și este lipsită de ambiguitate, în timp ce tradiția engleză de argumentare juridică nu are aceeași viziune asupra autorității. Pentru un jurist englez, faptul că o decizie este deschisă la multiple interpretări nu îi diminuează autoritatea. Poate că aceasta este o modalitate de a distinge autoritatea de autoritarism. Argumentația juridică engleză nu este dogmatică, este narativă și, mai presus de toate, argumentativă.

O descriere formală a doctrinei raționamentului judiciar ar putea cu ușurință să ne facă să credem că un judecător englez, atunci când ia o decizie, trebuie să identifice o cauză anterioară relevantă, să stabilească dacă aspectele de drept cuprinse în decizia relevantă sunt suficient de legate de fapte pentru a constitui o corelație și apoi dacă faptele nu sunt substanțial diferite de acea cauză. să aplice această afirmație la faptele de care are cunoștință. Primul lucru care trebuie remarcat atunci când se cercetează diversele domenii de fond ale dreptului englez este numărul de cauze și numărul și complexitatea deciziilor conținute în acestea. Desigur, uneori, aceste cazuri urmează pur și simplu o tendință jurisprudențială consacrată, aplicând cu conștiinciozitate și fără îndoială o poziție stabilită la seturi de fapte noi sau ușor diferite. Cu toate acestea, în alte cazuri, mai degrabă decât să urmeze o simplă direcție juridică, cauzele soluționate pot fi descrise mai bine ca fiind crearea unui model de autoritate în care deciziile judiciare stabilesc (sau dezvăluie) norme și excepții, principii și limitări, pentru care fac distincții în funcție de contextul faptic sau juridic. În plus, cauzele dezvăluie uneori diferențe semnificative de abordare și/sau de politică, astfel încât, chiar dacă aceleași decizii pot fi formal conforme cu doctrina precedentului (deși contextele acestor puncte de vedere diferite sunt foarte diferite și, poate, adecvate), ele par să ofere judecătorului următor o alegere cu privire la modul în care să procedeze. Acest lucru se poate întâmpla chiar și în cadrul aceluiași proces, în special dacă membrii Camerei Lorzilor nu

sunt de acord nu numai cu privire la rezultatul la care trebuie să se ajungă în funcție de faptele pe care le au în fața lor, ci și (chiar și în cadrul majorității) cu privire la motivele care justifică această concluzie. Atunci când se întâmplă acest lucru, precizia oricărei rate de eșec este într-adevăr foarte dificilă. Pe scurt, într-o serie de situații, problema pentru judecătorul englez nu este problema teoretică clasică a unui caz nerezolvat în care precedentul nu îl învață cum ar trebui să decidă, ci un caz suprareglementat, într-adevăr, prea multe hotărâri relevante care își dispută atenția, care uneori chiar diferă în funcție de domeniul lor de aplicare. Dar, uneori, ele dezvăluie contraste semnificative în criteriile sau evaluările politicilor concurente care se străduiesc să o pună în aplicare.

Discuția din cauza “Shogun Finance Ltd. v. Hudson” ne învață că, în timp ce common law se bazează pe hotărâri a căror forță obligatorie este limitată formal de relația dintre propunerile juridice care le susțin și faptele lor (și astfel pare să creeze un drept foarte special), procesul de luare a deciziilor judiciare englezești nu se bazează în niciun caz pe apelul la principii juridice. După cum a observat regretatul profesor Lawson, “cărțile rareori, dacă nu chiar niciodată, fac vreo aluzie la dreptul englez, dreptul englez conține un corp de doctrine de mare lungime, care sunt mai convingătoare decât orice hotărâri pe care se bazează sau pe care se aplică”. Deși pot fi citate hotărârile judecătorești care recunosc aceste dispoziții, impactul real al acestora provine din relația lor cu o serie de domenii de fond care stau la baza dreptului comun. De exemplu, forța obligatorie a contractelor este percepută ca bază pentru regula conform căreia clauzele de exonerare și limitare pot exclude răspunderea contractuală sau extracontractuală, cu condiția ca acestea să fie incluse în contract și ca, prin termenii lor, să dea naștere la răspunderea relevantă. Forța obligatorie informează, de asemenea, refuzul de a acorda orice despăgubire în cazul în care evenimente ulterioare fac ca executarea contractului să fie mai oneroasă, deși instanțele engleze disting această situație de situația în care executarea devine “radical diferită” de ceea ce părțile s-au angajat să execute, o circumstanță în care contractul este “frustrat” [2].

Judecătorii constituționali de pe continentul european, cu rare excepții, fac foarte puține referiri la doctrină. Ele se îndepărtează, așadar, semnificativ de stilul pronunțării anglo-saxone, și mai ales de cel al Curții Supreme din Canada, ale cărei decizii sunt precedate de referințe doctrinare care nu țin doar cont de jurisprudență, ci includ și domenii precum antropologia și sociologia.

Astfel, regăsim o altă critică sau obiecție adusă cel mai des common law și asupra căreia Bentham a fost unul dintre primii care a insistat: retroactivitatea acestuia. În acest sens, F. Schauer notează aproape în treacăt că unii, printre care Ronald Dworkin, au încercat să depășească această obiecție explicând că common law-ul nu se schimbă. Argumentul lui R. Dworkin este acum bine cunoscut: ceea ce tindem să considerăm a fi reguli – influențați, spune el, de pozitivism – sunt de fapt principii care există înainte ca un caz să ajungă la un judecător și chiar înainte ca judecătorii să le aplice. Ceea ce pare a fi o schimbare în lege este, de fapt, o demonstrație a faptului că, atunci când o instanță caută din greu răspunsul corect la un caz, în cele din urmă descoperă unul existent, în loc să creeze unul nou [3].

Rezolvarea paradoxului aici nu este o chestiune de logică, ci de cunoaștere empirică și de know-how. Pentru a gândi ca un avocat (sau ca un judecător), trebuie nu numai să cunoști argumentele la care judecătorii sunt sensibili, ci și să fii capabil să le ascunzi în spatele normelor de drept care vor permite ca o decizie să fie justificată cu succes și nu alta. Astfel, chiar și cei mai realiști avocați trebuie să cunoască legea și să țină cont de cele mai clasice metode prin care judecătorii reușesc să justifice regulile pe care le emit. Cu alte cuvinte, dreptul nu este doar o limbă care se supune anumitor reguli logice, ci și o limbă care trebuie învățată pentru a fi înțeleasă de vorbitorii săi. Iar acest lucru este valabil și pentru un jurist nepracticant care, dacă nu este atent, poate vedea doar jumătate din problemă sau doar una dintre cele două fețe ale monedei.

Concluziile. În acest peisaj oarecum conflictual, în care instanțele comunică între ele prin proceduri formale, dar și prin mesaje indirecte și forumuri în afara canalelor jurisdicționale folosind argumentarea juridică. Argumentarea apare ca un proces de demonstrație pentru a susține o anumită opinie, pentru a schimba poziția sau convingerea celuilalt poziția sau convingerea celeilalte părți. În Ucraina, problema argumentării juridice este neexplorată. Încercările unor cercetători de a explica conceptul de argumentare prin retorică au un subiect diferit și descriu incomplet tendințele generale de dezvoltare a argumentării în teoria juridică.

References

1. Constitutionality of Normative Acts: Essence, Methodology of Assessment and System of Ensuring in Ukraine: Monograph / S.V. Riznyk. Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 2020, 542 p.
2. Coteño Muñoz A. Transparencia (judicial). EUNOMÍA. *Revista En Cultura De La Legalidad*, 2019. 16, 198–218.
3. Erving Goffman, Asiles, Paris : Éditions de Minuit, 1968.

4. Frederick Schauer. «Neutrality and Judicial Review», *Law and Philosophy*, 22 (3–4), 2003, p. 217–240, note 23.
5. Gratzinger and Gratzingerova v. Czech Republic. Application no. 57325/00. ULR: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-83256>
6. Jürgen Habermas, *Raison et légitimité. Problèmes de légitimation dans le capitalisme avancé*, Paris, Payot, 1978.
7. Pierre Rosanvallon, *La légitimité démocratique : impartialité, réflexivité, proximité*, Paris, Le Seuil, 2008.
8. R v Sussex justices (1924) 1 KB, 256, per Lord Hewart, p. 259.
9. Shcherbanyuk Oksana. Principles of law in the argumentation of decisions of constitutional courts. *Bulletin of the Constitutional Court of Ukraine* No. 5/2021. p. 102–109.
10. Wenger V. M. Transparency as a principle of public authorities' activity. *Scientific notes of NaUKMA. Legal sciences* 2017. Vol. 200. p. 79–84.